

Nowe stanowisko *Carex bohemica* Schreb. na Pomorzu Gdańskim

New locality of *Carex bohemica* Schreb. in Gdańskie Pomerania

JOANNA BLOCH-ORŁOWSKA, RYSZARD MARKOWSKI

J. Bloch-Orłowska, R. Markowski, Katedra Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody, Uniwersytet Gdański, Al. Legionów 9, 80-441 Gdańsk, e-mail: biojo@univ.gda.pl, biorm@univ.gda.pl

ABSTRACT: The new locality of *Carex bohemica* was found on the muddy shore of small, shallow, inner-forest pond in Kwidzyn forestry division, in the neighbourhood of Gardeja and Lake Głębozec. The population consists of at least 100 individuals, mostly congregated in few small patches. The species is endangered in Gdańskie Pomerania as well as in the whole country.

KEY WORDS: *Carex bohemica*, new locality, Gdańskie Pomerania

Carex bohemica (syn. *C. cyperoides* Murr.) uznawana jest za gatunek narażony na wyginięcie (V, VU), zarówno w skali całego kraju (Zarzycki, Szelaąg 1992), jak też w obrębie Pomorza Zachodniego (Żukowski, Jackowiak 1995) oraz Pomorza Gdańskiego (Markowski, Buliński 2004).

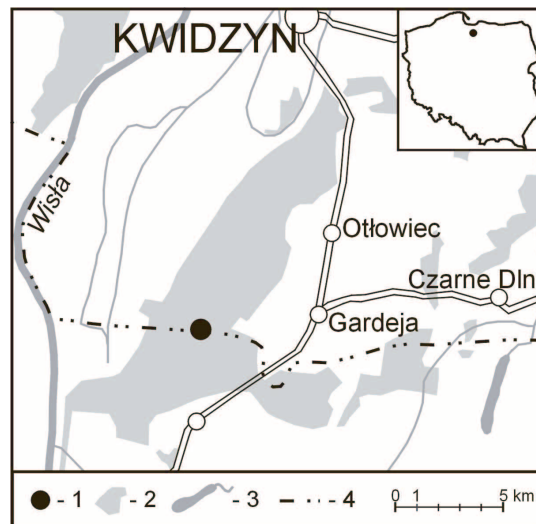
Turzyca ciborowata jest jasnozieloną, gęstokępową byliną dorastającą do 10–30 cm wysokości. Najbardziej charakterystyczną jej cechą jest kwiatostan, który ma postać zwartej, zielonej główki, złożonej z licznych kłosek, podpartej 2–4 zielonymi, wielonerwowymi, długimi (do 10 cm) podsadkami. Roślina ta występuje dość rzadko i przemijająco na niżu. Rośnie najczęściej na dnie wysychających stawów, zwłaszcza spuszcanych stawów rybnych, w wysychających rowach oraz na mulistych brzegach naturalnych zbiorników okresowo odsłanianych na skutek wahań poziomu wody (por. Raciborski 1919; Chater 1980; Szafer i in. 1988; Dajdok, Proćków 2003). Jest uznawana za gatunek charakterystyczny dla zespołu *Eleocharetum ovatae* (Matuszkiewicz 2001), chociaż często spotykana jest także w kontakcie ze zbiorowiskami ze związków *Bidention* i *Littorellion* (Oberdorfer 1986).

BLOCH-ORŁOWSKAJ, MARKOWSKI R. 2005. New locality of *Carex bohemica* Schreb. in Gdańskie Pomerania. – Acta Bot. Cassub. 5: 151–154.

Carex bohemica jest gatunkiem o zasięgu eurazjatyckim (Oberdorfer 1986; Hultén, Fries 1986). W europejskiej części areалу jej stanowiska koncentrują się w Europie Środkowej, przede wszystkim w środkowych i południowych Niemczech, w Czechach oraz w zachodniej części Polski (por. Meusel i in. 1965a, b). Znana jest również z pojedynczych stanowisk w Danii, południowej Finlandii, Francji oraz Portugalii. Poza Europą podawana jest ona z obszarów Kaukazu, Syberii, Azji Centralnej, Mandżurii i Japonii (Chater 1980).

W Polsce stanowiska turzycy ciborowatej koncentrują się w zachodniej, południowo-zachodniej oraz północnej części kraju (por. Zając, Zając 2001), jednak ich występowanie w dużej mierze nie zostało potwierdzone po roku 1945 (Popiela 1999). Na terenie Pomorza Gdańskiego turzycza ciborowata jest rośliną rzadko spotykaną. Podawana była do tej pory z 9 stanowisk (kwadratów ATPOL o boku 10 km) (Popiela 1999; Zając, Zając 2001). Znajdują się one, poza jednym wyjątkiem, w zachodniej części regionu. W jego wschodnich partiach gatunek ten notowany był po raz pierwszy w XIX wieku w jednym miejscu w okolicach Sztumu – stanowisko opisywane jako „Pienoggasee b. Portscheiten” (Klinggraeff 1854; Abromeit i in. 1898-1940), w obrębie kwadratu ATPOL DB43. Znanych jest ponadto kilkanaście stanowisk z obszaru na wschód od Wisły, głównie z Pojezierza Chełmińskiego, Iławskiego i Olsztyńskiego, jednak większość z nich nie została potwierdzona po 1945 roku (por. Popiela 1999).

Nowe stanowisko *Carex bohemica* stwierdzono w trakcie badań terenowych prowadzonych w lipcu 2003 roku, w lasach na terenie nadleśnictwa Kwidzyn, w leśnictwie Krążkowo, w oddz. 187c. Znajduje się ono w odległości około 5,5 km na SWW od miejscowości Gardeja i ok. 0,7 km na SW od jeziora Głębczek

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska *Carex bohemica*

1 – stanowisko, 2 – lasy, 3 – wody, 4 – granica województwa pomorskiego

Fig. 1. The locality of *Carex bohemica*

1 – locality, 2 – forests, 3 – waters, 4 – border of pomorskie voivodship

(ryc. 1). Stanowisko to znajduje się w obrębie kwadratu ATPOL DB72, w bliskim sąsiedztwie arbitralnie przyjętej południowej granicy Pomorza Gdańskiego. Jednocześnie można je zaliczyć do skupienia placówek tego gatunku, podawanych dawniej z nad dolnej Wisły (por. Popiela 1999).

Nowo stwierdzone stanowisko *Carex bohemica* występuje na południowo-zachodnim, mulistym brzegu niewielkiego i płytkiego zbiornika śródleśnego. Gatunek reprezentowany jest tu przez dość liczną populację, wielkości co najmniej 100 osobników, występującą w niewielu płatach o wielkości kilku m² oraz w formie rozproszonych okazów. Nie tworzy tutaj własnego zespołu, lecz występuje w towarzystwie roślin przewodnich dla różnych zbiorowisk, głównie z klas: *Bidentetea* (np. *Bidens cernua*, *Ranunculus sceleratus*, *Polygonum hydropiper*), *Isoëto-Nanojuncetea* (np. *Gnaphalium uliginosum*), *Phragmitetea* (np. *Galium palustre*, *Iris pseudacorus*, *Phalaris arundinacea*, *Poa palustris*) i innych (*Myosoton aquaticum*, *Rorippa sylvestris*, *Rumex maritimus*).

W związku z planowanym włączeniem wymienionego zbiornika w tworzący lokalny system małej retencji i podniesieniem lustra wody obecne miejsce występowania *Carex bohemica* przypuszczalnie zaniknie. Jest jednak duża szansa na przetrwanie tego gatunku w najbliższej okolicy w innych miejscach na obrzeżach tego lub podobnych zbiorników, gdzie tworzą się dogodne dla niego siedliska o zmiennym reżimie wodnym.

Literatura

- ABROMEIT J., NEUHOFF W., STEFFEN H. 1898-1940. Flora von Ost- und Westpreussen.: 1/1-25 (1898): 1-402, 2/26-43 (1903): 403-684, 3/44-49 (1926): 685-780, 4/50-52 (1931): 781-828, 5/53-55 (1934): 829-876, 6/56-78 (1940): 877-1248. Kommissionsverlag Gräfe und Unzer, Berlin-Königsberg.
- CHATER A. O. 1980. Cyperaceae. *Carex* L. – W: TUTIN T. G., HEYWOOD V. H., URGES N. A., MOORE D. M., VALENTINE D. H., WALTERS S. M., WEBB D. A. (red.), Flora Europaea. 5. Alismataceae to Orchidaceae (Monocotyledones). Cambridge Univ. Press, Cambridge, s. 290-323.
- HULTÉN E., FRIES M. 1986. Atlas of North European vascular plants North of the Tropic of Cancer I. Introduction, taxonomic index to the maps 1 – 996, maps 1 – 996. Koeltz Scientific Books, Königstein. xvi + 498 ss.
- DAJDOK Z., PROĆKÓW J. 2003. Flora wodna i błotna Dolnego Śląska na tle zagrożeń i możliwości ochrony. – W: KĄCKI Z. (red.), Zagrożone gatunki flory naczyniowej Dolnego Śląska. Instytut Biologii Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, Polskie Towarzystwo Przyjaciół Przyrody „pro Natura”, Wrocław, s. 131-150.
- KLINGGRAEFF C. J. VON 1854. Nachtrag zur Flora von Preussen. Commission bei Eduard Levysohn, Marienwerder, iv+116 ss.
- MARKOWSKI R., BULIŃSKI M. 2004. Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Gdańskiego. Endangered and threatened vascular plants of Gdańskie Pomerania. – Acta Bot. Cassub., Monogr. 1: 1-75.
- MATUSZKIEWICZ W. 2001. Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wyd. 2. – W: FALIŃSKI J. B. (red.), Vademecum Geoboticum. 3: 5-537. PWN, Warszawa.

- MEUSEL H., JÄGER E., WEINERT E. 1965a. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora – Text. VEB Gustav Verlag Jena, 583 ss.
- MEUSEL H., JÄGER E., WEINERT E. 1965b. Vergleichende Chorologie der zentraleuropäischen Flora – Karten. VEB Gustav Verlag Jena, 258 ss.
- OBERDORFER E. 1983. Pflanzensoziologische Exkursionsflora. Eugen Ulmer, Stuttgart. 1051 ss.
- POPIELA A. 1999. The distribution of character species of the *Isoëto-Nanojuncetea* class in Poland. Part II. *Carex bohemica*, *Eleocharis ovata* and *Juncus tenageia*. – *Fragm. Flor. Geobot.* 44(1): 43–48.
- RACIBORSKI M. 1919. Rząd Cyperales, rodzina Cyperaceae. – W: RACIBORSKI M., SZAFER W. (red.), *Flora Polski. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych*. 1: 155–230. Nakładem Akademii Umiejętności, Kraków.
- ZAJĄC A., ZAJĄC M. (red.) 2001. Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki UJ, Kraków, xii + 715 ss.
- ZARZYCKI K., SZELĄG Z. 1992. Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce. Red list of threatened vascular plants in Poland. – W: ZARZYCKI K., WOJEWODA W., HEINRICH Z. (red.), *Lista roślin zagrożonych w Polsce. Wyd. 2. List of threatened plants in Poland*. 2nd ed. Instytut Botaniki im. W. Szafera PAN, Kraków, s. 87–98.
- ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. 1995. Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce. List of endangered and threatened vascular plants of Western Pomerania and Wielkopolska (Great Poland). – W: ŻUKOWSKI W., JACKOWIAK B. (red.), *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski. Endangered and threatened vascular plants of Western Pomerania and Wielkopolska*. – *Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu* 3: 9–96. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.